

עוד כתב הרמב"ם (עפ"י הירושלמי) שבכמויות קטנות מותר לבשל שאין בזה חשש כיון שאינם שוהים הרבה.

[וכיוצא בזה כתב בכסף משנה (פסוה"מ וי) בדעת הרמב"ם, שאין איסור להגביל אכילת קדשים אלא בקרבן כולו, אבל במקצתו – אין חשש להביאו לבית הפסול. ויש להקשות על כך מהסוגיא בביצה יט: שאף אם ההגבלה בזמן קיימת רק בעשר חלות החמץ ולא בכלן אסור. ושם יש לומר ששם שונה שמצמצם מאד זמן אכילתם, לשעות ספורות בלבד, הלכך חוששים אף במקצת קרבן. ע"ע ביוסף דעת שם ובבכורות ס:].

(ע"ב) 'תקוני גברא שאני' – שמתירו לאכול בקדשים (מפרשים).

'דמקמיץ' – יש מי שכתב שקמיצת שמן אינה אפשרית בכף יד כשאר קמיצות אלא נוטל בכלי כשיעור קומץ (ע' תוי"ט מנחות יב,ה ותפארת ישראל). ואולם מדברי רש"י (כת"י) במנחות (עד:): הוכיחו שהקמיצה נעשית ביד. 'לא קשיא איך אפשר, דהא השמן-זית הטוב קרוש הוא כמו שומן, ויכול לקמוץ בטוב כמו שארי דברים. ואפשר לפי שהרב תוי"ט רחוק היה ממקום שגדל שמן זית, לא ראה שמן זית הנקשר (יד דוד מנחות שם. ובפירושו רבנו גרשום שם כתב שיקפה השמן כשקומצו. וע"ע במש"כ ביוסף דעת שם).

דף עז

'דפריק ליה היכא, אי גוואי – קא מעייל חולין לעזרה...' – מבואר מכאן לכאורה שעל אף שהמיעוט בכל מקום בטל ברוב, אין הוא משיג מעלת הרוב (ע' במצוין לעיל עב – במו"מ האחרונים בשאלה זו), כי אם לא נאמר כן הלא אינו חולין כלל, כי אותו מעט בטל בכל השמן והרי הוא קודש, וגם אין מועיל לו פדיון (ע' משא ומתן נרחב בכל זה ובמסעף, בשו"ת אחיעזר ח"ב יב. ושם העיר עוד על פדיון בדבר המעורב. וע"ע הר צבי).

ומבואר שאפילו בתערובת לח בלח הדין כן. ועתוס' להלן עט סע"ב גבי מים שנתערבו במי חטאת דמדאורייתא בטלים ברוב וכשרים, ומשמע מסתימת דבריהם שאפילו למ"ד יש בילה כשנוטל כדי הזאה כשר הגם שודאי יש בהזאתו מהמים הרגילים, ואף אם הזאה צריכה שיעור (ע"ש בסוגיא בדף פ. שכן דעת חכמים, וכן ר"א אליבא דר"ל), הרי שבתערובת לח בלח עכ"פ, נהפכים המים להתקדש בקדושת מי חטאת. וע"ע.

'זנימא אשם זה יהא אשם תלוי... אמר ליה: תורה תורה, אימרי בדיכרי מיחלפי לך?!' – נראה שרוב הונא בר תחליפא סבר שאשם תלוי כשר אף בן שנה, וכפשט הגירסה שלפנינו ברמב"ם (פסולי המוקדשין ד,כב) 'אשם תלוי בא מן הקטנים או מן הגדולים' [וע"ש במרכבת המשנה שלכתחילה יביא גדול ובדיעבד קטן כשר. והכי נמי כדיעבד. ויתכן שרבינא חולק (והרמב"ם פסק כרב הונא) או גם לרבינא אין פסול בדיעבד אלא שאין זה תיקון לכתחילה להתנות באשם תלוי ולהביאו בן שנה].

'לריח ניהוח אי אתה מעלה אבל אתה מעלה לשם עצים' – אפשר שמדרבנן אסור הדבר, וכן יש לדייק מלשון הרמב"ם. וגם רבי אליעזר לא התיר אלא בשנתערבו, או לתקוני גברא כדלעיל. ולחכמים – אסור הדבר מן התורה. והלכה כמותם (ע' מנחות חינוך קיז, ט; רפט. ב. כן פסק הרמב"ם, כחכמים. והתוס' כתבו שבכמה מקומות נוקטת הסוגיא כרבי אליעזר).

(ע"ב) 'אלא טעמיה דר' אליעזר, מיעט רחמנא מום בם הוא דלא ירצו הא ע"י תערובת ירצו...'
 ורבנן, הכא מאיסי הכא לא מאיסי' – כל זה אמור לשיטת ר' יהודה הסובר שר' אליעזר נחלק בבעל מום, אבל תנא דמתניתין הלא אינו סובר דרשת 'מום בם' שהרי מודה ר' אליעזר שאין מעלין על המזבח כבסמוך, אלא עיקר טעמו של ר' אליעזר משום 'רואין אותם כאילו הן עצים'. ולכאורה הוא סובר כסברת חכמים אליבא דר' יהודה, 'הכא מאיסי התם לא מאיסי' (וכ"כ הרש"ש להלן עת. וע' גם בשטמ"ק כאן אות ה ובדף ע"ט: אות ב).
 אבל לר' יהודה על כרחק ר' אליעזר אינו סובר טעם ד'רואין' לעצמו, (כ"מ בתוס') – שאם כן אף רובע ונרבע יעלו לשם עצים, אלא ודאי גזרת הכתוב היא בבע"מ שיירצו כשהם בתערובת. ונראה שמזה למד ר' אליעזר בקל וחומר לאברי חטאת שמוותרים ע"י תערובת. ואפשר שמ"מ מדרבנן צריך לכיין לשם עצים. וצ"ע.

ואם תאמר, מדוע צריכים למעט מדאוריתא, הלא מדין תורה בטלו בעלי מומין ברוב [ואין לומר משום דעולין אין מבטלין זה את זה, שהרי בע"מ לאו עולין הם, וכמוש"כ התוס']. ונראה שהוצרך הכתוב להתיר תערובת חד בחד (עפ"י תוס' לעיל ע"ד. ד"ה רב; ריטב"א יומא סד).
 אם ננקוט ספקא דאוריתא לקולא מהתורה, אין צורך בלימוד מהכתוב להתיר בתערובת חד בחד אם קרב אחד מהם, אך אם שניהם לפנינו הרי איקבע איסורא וצריך לימוד להתיר. ומרש"י (ביומא סד) משמע שגם כשקרב אחד הוצרכנו להתיר מהכתוב – משמע ששיטתו כדעת הרשב"א והר"ן שספקא דאוריתא לחומרא מהתורה (עפ"י חדושי בית יוסף לקדושין, נדפס בסוף השו"ת לאבן העזר. וע"ע בשו"ת ר"י מסלוצק לו ד"ה וראיתי).
 עוד נראה לכאורה שבא הכתוב להתיר להקטיר התערובת כולה על המזבח, ואף בבת אחת, אעפ"י שודאי מקטיר בעלי מומין, דאף בע"מ מרצים כאשר הם בתערובת.

'אברין באברין בעלי מומין – ר' אליעזר אומר: אם קרב ראש אחד מהן יקרבו כל הראשין...' – כיון שמן התורה מתיר ר' אליעזר להקריבם כשהם בתערובת, כמו שלמדו לעיל ממום בם, אלא שחכמים אסרו הדבר – הלכך כל שניתן לתלות שכבר קרב האיסור, הקלו. וחכמים סוברים שלא הקלו כלל אפילו קרבו כולם חוץ מאחד (עפ"י תוס' לעיל ע"ז: ותוס' ותו"י יומא סד).
 ולכאורה מפשטות הסוגיא דלעיל משמע שחכמים אינם דורשים כלל ה"ת ע"י תערובת, ומן התורה הדבר אסור. וע"ע בראשונים יומא סד ובספר קרן אורה לעיל ע"ד.
 ולשיטת התוס' צ"ל שאע"פ שמן התורה הם קרבים, וא"כ לכאורה יש איסור מן התורה להליגם עד שייפסלו, משום 'לא תותירו' (עתוס' פסחים ע"א וב'זבח תודה') – העמידו חכמים דבריהם ועקרו דין תורה ב'שב ואל תעשה' (וע' מנחות ה. ותוס' להלן קג: וצ"ע). וכן צריך לומר לכל הפירושים אליבא דר' אליעזר כשלא קרב ראשו של אחד מהם, שאע"פ שמוותר מדאוריתא, חכמים אסרו.

דף ע"ב

שיטות וכללים

'א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן... אבל נפל דם לתוך מים – ראשון ראשון בטל... שאין דחוי במצוות' – ודוקא כשנפלו בקילוח דק (כגון מצרצור, או פי חבית – ע' ע"ז עג. מחלוקת אמוראים אליבא דר' יוחנן) אבל כשנפלו בשפע [כגון מתוך גיגית או מחבית שנשברה – אין אומרים 'ראשון ראשון בטל' (עפ"י תוס' ד"ה רואין; מנחות כב. ד"ה הדבר).